

Motion till riksdagen 2021/22:970

av Per-Arne Håkansson (S)

Producentavgift på sockersötade drycker

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utifrån förebyggande metoder för att bekämpa diverse former av cancer se över förutsättningar för att införa producentavgift på sockersötade drycker och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ur ett nationellt perspektiv se över möjligheten till ökade informationsinsatser och kunskapshöjande insatser på området och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Åtgärder för ökad folkhälsa är den kanske mest lönsamma investering ett samhälle kan göra i sina medborgare. Effektiva förebyggande insatser kan rädda liv, förhindra sjukdomsfall och leda till stora kostnadsbesparingar.

Sockersötad dryck, framför allt kolsyrad läsk, har i forskningen visat sig ha mycket tydlig koppling till övervikt och fetma. Orsaken är inte helt klarlagd men anses bero på att flytande kalorier inte ger samma mättnadskänsla som kalorier i fast form. Man kan helt enkelt dricka stora mängder läsk utan att kroppen signalerar att den fått nog. Flera studier visar att exempelvis vanligt godis inte ökar risken för övervikt i samma omfattning. Därför är det angeläget att reglera just mängden socker i sockersötad dryck. Övervikt och fetma är, efter rökning, en av de största påverkbara riskfaktorerna för cancer och kan kopplas till minst tretton olika cancerformer. Omkring 1 300 personer drabbas varje år av cancer kopplad till övervikt och fetma.

En angelägen fråga är därför att minska konsumtionen av sockersötad dryck som enligt forskning är en bidragande orsak till en rad cancerformer. Cancerfonden har länge efterlyst åtgärder för att minska konsumtionen av sockersötad dryck.

Ofta har fokus i debatten kring denna fråga handlat om individens val. Det är självklart viktigt och ska fortsatt gälla. Vad som nu lyfts fram är däremot att främja producentens möjlighet att göra populär sockersötad dryck mindre sockerrik.

Skillnaden mot de varianter av socker- eller läskskatt som tagits fram i Norge och Danmark är att en avgift fokuserar på sockermängden och inte produkten i sig. Ett exempel som kan lyftas fram i sammanhanget är Storbritannien. Där slipper man avgiften om sockermängden minskas till under 5 gram/100 ml och har en högre avgiftsnivå om den ligger över 8 gram/100 ml. Genom att sätta gränsvärden uppmuntrar man därför producenten att minska sockermängden och få lägre eller ingen avgift.

En producentavgift på andelen socker i läsk kommer utifrån detta resonemang inte att begränsa individers val utan att istället uppmuntra producenten att minska sockerhalten i drycken. Om man tittar på den avgift som Storbritannien infört så kostar läsk i de flesta fall inte mer, den är istället mindre ohälsosam eftersom den innehåller mindre socker.

En sammanställning Cancerfonden gjort tillsammans med Sveriges Konsumenter visar att det finns större mängd socker i vissa läsksorter i Sverige jämfört med många andra länder. Som exempel framhålls att en halvliters Fanta i Sverige innehåller 61,5 g socker per flaska, motsvarande 18 sockerbitar. En Fanta i Storbritannien innehåller 23 gram socker vilket motsvarar sju sockerbitar.

Den folkliga förankringen är av stor vikt. Medvetenhet och kunskap behövs på ett brett och långsiktigt plan. I en undersökning Cancerfonden hänvisar till, genomförd av Demoskop på ett underlag över ca tusen intervjuer, framhålls att inställningen till åtgärder för att minska övervikt och fetma hos barn välkomnas. Bland åtgärderna som lyfts fram är sänkt moms på frukt och grönsaker, skärpt lagstiftning för livsmedelsreklam riktad mot barn, frukost i skolan och införande av skatt på sötade drycker.

Förebyggande arbete är A och O och livsmönster och beteenden grundläggs ofta i unga år. Det gäller hälsofrågor i stort, såväl tandhälsa som fysisk och psykisk hälsovård. Samarbete med skola och föreningsliv är en viktig aspekt i sammanhanget.

Vanor och beteenden som påverkar hälsan grundläggs ofta tidigt i livet. Även WHO (Världshälsoorganisationen) har sedan länge på vetenskapliga grunder slagit fast att den höga konsumtionen av raffinerat socker och snabba kolhydrater (mjöl, stärkelse) är främsta orsaken till diabetes. Det framhålls att många människor, trots att medvetenhet finns, uppger att det är svårt att upprätthålla hälsosamma levnadsvanor. Det finns därför en tydlig önskan om samhällsinsatser som kan stödja människor i att uppnå sundare matvanor.

Socioekonomiska realiteter spelar stor roll. Ett nationellt perspektiv och samlad informationsinsats vore ett viktigt steg framåt. Utifrån den mångfald av vetenskapliga fakta och erfarenhet som finns på området torde en översyn för att utreda förutsättningar för informationsinsatser för att öka medvetenheten kring riskerna med sockersötade drycker vara ett steg framåt för att stärka folkhälsoarbetet. Fokus på de sociala, kulturella och kunskapsmässiga aspekterna är av stor vikt.

Per-Arne Håkansson (S)